

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Avstria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67086](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67086)

P R O V I N C I A
A V S T R I A .

SEPTEM DOMICILIIS, in quibus socij ducēti sexaginta quatuor, Prouincia Austria continetur. In Viennensi quinquaginta octo: in Pragensi triginta sex: in Olomucēsi trigintaquattuor: quinquaginta sex in Græciensi: in Domo Probationis septemdecim, Nouitij duodetriginta: in Crumlouienſi viginti vnus: in Hungaria duodecim, duobus locis. In locum duorum functorum vita, suffecti viginti tres.

COLLEGIVM VIENNENSE.

IN TEMPLO NOSTRO, sub Anastasim Domini, peccata deposuerunt confessione, hominum tria millia sexcenti viginti sex: accessere ad sacram synaxim duomillia septingenti: vndecim ad vnam speciem reducti: mulierculæ aliquot a meretricio retractæ. ad Catholicam religionem rediere centum nonaginta septem: inter quos nonnullorum conuersio haud facilis fuit. sacerdos quidam descuerat ad Lutherū, consumpseratque in eius forde, & fæce annos viginti, cum muliercula contubernali: qua viduatus cum esset, superdu-

xit alteram comitem nequitia: tum Viennam venit, vt vocem in quæstum conferret, nomine Concionatoris Euangelici: sic isti nugiuendi se appellant. Dei prouisu incidit in famulum Passauensis Officialis (notum viri nomen, munus, odium in hæreticos, tota Austria) eum suæ sectæ esse arbitratus, docet causam aduentus: hic recte simulans, Quin tu, inquit, venis ad dominum meum, tuis rationibus optime consulturum? Ad illum deductus, dissimulauit hæresim, agnito dolo: & orationem accomodans ad tempus, nihil se auditoribus exposuisse vmq̃ quod abhorreret a Catholica religione, iurauit verbis conceptissimis. cum adhuc non faceret fidē, accitus est vnus e nostris, qui hominē in pristina reduxit, meretricula abacta. Sed duo Dani neque obscura familia, neque inopi, centum triginta miliaribus Viēna distantes expetierūt, hauserūtque orthodoxam doctrinam. alius cum longius emigrasset e fide, varijsque erroribus se implicuisset, audita Patris nostri concione ita commotus est, vt se Ecclesiæ reddere cogitaret: sed cum eius conatibus obsisteret dæmon, bis terve hominem auocans propinquum Collegio, agnouit tandem pellaciam hostis, pioque animo iuxta & magno, eiecit venenum, prauarum opinionum. Alius inter proceres non postremus, ita hæreseos corruptelæ erat addictus, vt vitam sibi prius diceret, quā illam de futuram: huic etiam Deus, nec opinanti, disiectis

fictis tenebris, veritatis suæ lumen ostendit: Quin etiam adolescens vnus, cuius pater Lutheranus Minister obierat, & viuebant fratres heredes perfidiæ paternæ, consilium cepit ad nos adeundi, & redeundi ad Catholicos: quod & fecit armatus piorum præsidio aduersus vim, & insidias germanorum tumultuantium. Præter apertas nonnullorum, opertasve similitates nostrorum hortatu compressas, odia detumuerunt primariorum virorum, mulierumque, cædes & vulnera parturientium: Eorum qui carcere detinentur, aut xenodochijs, animis corporibusque consultum est. Pileariorum Sodalitas tot iam Catholicos habet, opera nostrorum, vt antiquam reuocarint consuetudinem concelebrandi augustissimum sacramentum die ipsius festo, sub vexillo: hoc qui facere negligit, expungunt: aduertit is metus hæreticos aliquos, aut etiam conuertit: Profecutus est pompam Archidux Herneſtus, nostrorumque industriam, & libenter agnouit, nec silentio præterijt: sua etiam præsentia honestauit drama, quod dederunt discipuli nostri, cum doctioribus præmia tribuerentur in area Collegij, magnifico apparatu: idemque suam erga nos beneuolentiam afsidue declarat. Nuper cum iudices constitissent legitimo in loco, quemdam damnaturi capitis, serenissimus Herneſtus mandauit eum absolui: id, quia nemini dubium, quin rogatu nostrorum, obganniebāt

malenoli, datum id precibus Iesuitarum. Legatus Pontificius ad Cæsarem, quamdiu Viennæ fuit, nostro hospitio uti voluit, estque a studiosa iuuentute oratione, & carminibus honorifice exceptus. Antonius etiam Bariensium Antistes, cum legationis munere fungitur, apud nos cœnatus cum esset, ita delectatus est breui quodam sermone habito a conuictoribus in disputatione & dialogo, ut in eorum horto postridie fuerit repetendus. E discipulorum numero sex in Societatem admissi: vnus non sine pugna: vbi enim rem audiuit ipsius pater, Dynasta, ita furenter iratus est, ut nisi, restitueretur filius, minaretur cædem multorum: scripserunt ad eum nostri moderate, & placide, & ad mitigandum hominem satis apte: cum aliquantulum resedisset ira, iter ad nos intendit cum curru, ut abreptum filium, specie alloquendi, secum asportaret: igitur cum illo cum egisset, noluit repugnare diuinæ voluntati: discedens tamen orauit nostros, ut alterum filium quem haberemus in Seminario, sibi integrum serua-remus, spem sobolis, subsidium senectutis. scholæ autem numerant auditores circiter nongentos: ex quibus plerique in Hungaria, atque Austria, præcipuæ nobilitatis. sed ut abeamus a scholis, in aliquibus fallaces caecodæmonis præstigiæ detectæ, ac depulsæ. Virgo quæ curiositate primum, dein suasu diaboli dantis se in eius conspectum, audire concionem hæretici in ani-

mum

num induxerat, a consilio deducta. Vir qui dæmonis voce (quam Dei esse persuaserat sibi) admonebatur, super globum e crystallo, quem habebat in cista, tria sacra curaret facienda, fore enim vt ex eo vaticinaretur futura, ab illa amentia liberatus. Ceterum pia virorum aliquot illustrium, & lectissimarum mulierum liberalitate multa accesserunt ad ornatum templi, quibus creuit illius religio, & magnificentia. longum est & non necessarium commemorare singulos, sed tamen eorum memoriam gratissimis animis prosequemur.

P R A G E N S E C O L L E G I V M.

TRIBVS præclara indole adolescentibus patuit aditus ad Societatem, aliquot alijs maturius tempus expectare iussis. in conuertendis ad Deum animis elaboratum in vrbe, forisque. e varijs hæresibus emerfere nonaginta: mulier in his ægrota, simul, & salutem corporis recepit: abstinerunt ab vsu calicis viginti quattuor: Iudæa quædam mulier cum duobus filiolis sacro baptismo abluta. ad conciones ordinarias diebus festis per quattuor templa, accessere aliæ Quadragesima, maiore, quam vmquam alias, auditorum numero, & fructu: sed & de his, & de Crupensi peregrinatione, eadem fere, quæ proximo anno: et Crupæ quidem sacris Paschæ ferijs panem Angelorum

gelorum manducarunt homines centum quadraginta: aliquanto plures Pentecoste, videlicet octoginta supra centum: in vrbe autem penitentes numerati mille ducenti quinquaginta: et experti quidam in morbo vim diuini sacramenti, siue cum placidissime expirant, siue cum præter expectationem conualescunt. repertus vnus, qui percepta Eucharistia superauit insidias diaboli mortem suadentis. Ad quoddam virorum cœnobium profectus vnus e nostris, cum multa in eo præclara statuit reuocandæ disciplinæ, tum etiam illud, vt mulieres ingressu prohibeantur: sed reuertimur ad urbem. Reconciliationes gratiarum nec inutiles, nec pauca: carcer aditus, adiutique vincti, soluti etiam non nulli corrogata pecunia, qui ære alieno tenebantur. nec minor ratio habita aliorum egentium: sacra templi supellex aucta. Gymnasium celebratur flore adolescentium, & numero: addidere stimulos discipulis, tum concertationes Philosophiæ, ac Theologiæ sollemnes, quibus in magna corona nobilium interfuere legati Pontificis maximi, & Catholici Regis: tum etiam præmia in repetitione studiorum, publice data. Cum litterarum studio pietas certat: magna in primis cuiusdam adolescentis constantia, qui non ita pridem ad Catholicam fidem conuersus, cum irato parente priuetur omni vitæ subsidio, mauult in paupertate apud Catholicos viuere, quam cum

animæ

animæ periculo reuerti ad domesticas opes: alter, affecla olim, & adiutor buccinatoris hæretici, illius prauitate, & hæresum varietate perspecta, ad vnam sanctamque religionem animum appulit, vbi nunc ex errorum magistro factus discipulus veritatis, egregijs moribus animum instruit, honestisque disciplinis. Meditationibus sacris exculti nonnulli: e quibus sacerdotes duo, multas ad res perutiles huic regno futuri. Pauperum contubernium propter annonæ caritatem hac hieme imminutū: et quamquam in nonnullis retinendis enituit liberalitas aliquorum, dilapsi plerique: qui tamen in propinquis duabus ciuitatibus aluntur ab vno e proceribus regni, vbi detonuerit tempestas, ad intermissum opus redituri.

MISSIO COMOTOVIENSIS.

COMOTOVIA vrbs est in Boemiæ regno non ignobilis, sed multis abhinc annis, incubante hæreseos monstro, non solum deformis, sed etiam misera: ei nunc dominatur Georgius Maior Popel, in vniuerso Boemiæ regno a Prorege secundus, vir potestate perinde, vt religione illustris: eius hortatu rogatuque missi Februario mense sacerdotes duo cum socio, siquid opis collapsæ iam Catholicæ disciplinæ afferrent. nec minus in restitutione rituum, quam in animorum expiatione

tione

tione laboratum: ac primum in baptismo. Mi-
 nistri videlicet hæretici ad quæstum omnia re-
 ferentes, interdixerant obstetricibus, ne quem
 domi, etiam in præsentî mortis periculo, ba-
 ptizarent: et pœna erat grauissima constitu-
 ta: quam cum arbitrarentur satis non esse,
 carcere eas primum, deinde etiam trium an-
 norum exilio damnarunt: ex quo factum est, vt
 multi (indignum) sine baptismo morerentur,
 et ipsorum initiamenta baptismatis erant ina-
 nia. igitur, vt cœpere nostri baptismum præbe-
 re more Catholico, attoniti ciues, nec nihil me-
 tuentes, malebant retinere domi filios, quam
 ad templum afferre nouo ritu baptizandos. ex-
 in, dierum aliquot mora timore digesto, ad pa-
 rœciam venientes (ibi enim morabantur no-
 stri) collocant pueros in templo medio, & qua-
 si deponunt semianimes: ædituus nostrorum
 admonitu faceffere iubet, quod profani arcean-
 tur: tollunt iterum pueros, & sistunt ad fores
 templi: incipitur exorcismus magno hominum
 concursu: tum vero admiratio omnes rei tam
 insolitæ defixit. peracto baptisate audita
 est vox mulieris magno natu, Gratia tibi Deus
 immortalis, quod iterum sacerdotes nacti su-
 mus, qui baptizabunt infantes ex præscripto
 summi Pontificis. super cetera mirabantur,
 & numerabant cruces in cærimonia expres-
 sas: at susceptorem pueri tantus stupor, ac ve-
 luti torpor membrorum omnium oppressit, vt
 susti-

sustinenda fuerint brachia sustentis. Secundum hæc, restitutæ obstetrices, et suum officium edoctæ: reuocatus etiam vetus vsus, vt nuptiæ religiose ac pie conficiantur in templo, interprete Parocho: itemque vt mulieres non nisi eodem perductore ingrediantur in sacramentum recentes a partu: nec minus Catholicorum multæ carimonæ, & sollemnes pompæ postliminio reductæ: et iam effingere signum Crucis in fronte, quod fere omnes pudebat, plerique gloriantur: lustralem aquam domi certatim habent, eiusque vsum experiuntur ægroti valetudini recipiendæ. Sanctissimam Dei matrem vespertinis horis, ac matutinis, bis die, campanæ admonitu salutant. Cantus librique hæretici e templo sublati: in eorum locum Catholici introducti. Atque hæc de restitutis ritibus. Nunc de expiatis animis pauca adijciamus. Conciones diebus festis tribus in locis frequentes: & successere interdum funebres non infructuosæ: ab hæresi discessere vndecim: quod non parum videri debet in agro tam inculto. sub Pascha Domini confessi centum quadraginta: sub Pentecosten, septuaginta quinque: Persuasum cuidam, vt exigeret pellicem domo, quam habebat malo exemplo: habitæ conciones, quinque ad Collegia artificum: eorum lex siue consuetudo hæc erat, vt binas quotidie horas (sic enim vocabant) ponerent in suis conuenticulis: at nostri supersticiosas eorum præcations

cationes cum Catholicis mutarunt: sic vt mane sacrificio missæ pioque sermoni, nec admodum longo, interessent: vespertina hora doctrinæ Christianæ, & pijs aliquot precibus (quas mirum est, quo labore adducti sint, vt obeant genuflexi) tribueretur. Idem instituendæ iuuentutis modus, a prandio, diebus festis, in alio templo seruatur. Ad hæc additum, vt Senatores delectum noui Senatus a re diuina, & concione publica ordiantur: vt diebus festis, ne aperiantur tabernæ institoria, nisi vespertinis precibus absolutis: vt in Parasceue exornetur Domini sepulcrum: vt sollemnia maioris hebdomadæ celebrentur sollemni apparatu: vt festus dies Christi corporis peragatur quam fieri potest pompa splendidissima: quod factum instructo atque instrato foro, & plurima face, conuentuque longe celeberrimo. Pari ratione renouatus cultus beatissimæ Virginis, & commemoratio in cælum ascendentis, eiusque laudatio, quæ fuerat intermissa. Excurritur etiam in vicina loca, & hæreseos magistrorum stultitia oratione refellitur, iuxtaque superbia redarguitur exemplo: scilicet inuisuntur ergastula, & tuguriola sordidorum, vinctique homines, ac tenues, affatu, consilio, ope, gratiaque adiuuantur: at graue illorum supercilium humilia deserit, nec nisi vnde efflatur aliquis odor lucri, se porrigit: et raro ipsi, nisi spe aliquid mordeant, vllum iter intendunt. mirabile magis illud

lud

Iud fuit, cum tredecim homines educti e carcere laxatique nonnulli, & melius habiti industria nostrorum. Has ob res Princeps Comotouensis Collegium expetit, non solum, vt olim, cupiditate incensus, sed talibus etiam initijs in spem sublatus, religionis propagandæ.

OLOMVCENSE COLLEGIVM.

INSIGNIS laus, siue pietatem spectes, siue doctrinam, iuventutis Olomucensis. Illud est semper attentij studij præmium, & nunquam cessantis. Duodecim ex ea præclaris naturæ industriæque muneribus in Societatem adlecti. extitit suus etiam e concionibus (habitæ sunt duabus in parœcijs) fructus: ab hæresi sese recepere septuaginta, inter quos vnus propugnator hæreticorum: alter corde ita obstinato, vt omnibus esset Catholicis propter fastiditam religionem infestus. sed hunc iuxta atque illum, obsequium vicit, & patientia nostrorum: ab vsu calicis impermissio abstinenti quadraginta sex. Paschalibus detexerunt peccata, & communicarunt in templo nostro mille quingenti: persuasum quibusdam, vt restituerent opes iniuste partas. vacillantes in fide firmati. multi ad quadragintadiale ieiunium, & ad reliquam Ecclesiasticam abstinentiam adducti. mira vnus pueri in religione constantia: qui cum redisset in patriam

triam recens conuersus, moxque incidisset in morbum, a parentibus omnem licet adhibentibus machinam ad eum demouendum, mansit inuictus: mulieres aliquot prostituti corporis ad bonam mentem reductæ. cum in nosocomio laboraretur inopia lignorum summa hieme, sacerdos vnus a præpotenti viro, licet hæretico, magnam vim eorum extorsit: quod sane officium danti voluptati, vtilitati ægris, ipsis etiam hæreticis admirationi fuit. alius sacerdos, cum die ipso Paschæ corrogatam stipem offerret infirmo, isque vocaret in partem sacerdotem ipsum qui corrogauerat, respuit cum hoc dicto, Animorum nostrum est lucrum: vosmetipfos quærimus non vestra. quod dictum suspexere, qui circumsteterant omnes, non approbatione tantum, sed etiam lætitia secuti. Aldobrandino Cardinali legato Põtificio, Episcopo item Iauriensi, Hungariæ magno Cancellario, e Polonia reuertentibus, felicem rei exitum nostrigymnasij iuuentus recitatis versibus gratulata est. Idem honor est habitus Cardinali Radiuillo, cū legatione apud Cæsarem perfunctus in Poloniam rediret. Olomucensium Episcopus monasterium quoddam, quod multis annis incoluerat alumni Pontificis, & conuictores non pauci, cum repentibus dominis reddi iussisset, aliam ædem domumque assignauit, ne tot adolescentium studia optimorum languescere pateretur. Et sane magna est viri amplissimi
erga

erga Deum pietas, & in Societatem beneuolentia: declarauit illam proxime, cum Sodalitati beatæ Annæ, quæ lectissimis ciuibus constat, quo minus præficeretur, non recusauit: hâc uero, cum maiorem fecit hortum nostrum suburbanum adiecto angulo proximo, qui illum deformabat, eiusque domino uoluit alterum tantum ex sua ipsius possessione remetiri: paruū fortasse hoc, sed non obscurus cumulus maximæ liberalitatis.

(MISSIO VRATISLAVIENSIS.

QUANTO nostri Vratislauia ardentius procurant salutem animarum, hoc magis aduersarij uiribus impares, dolo pugnant: sed malitia maximam partem ueneni sui bibit. nuper composita est fabula, cuius, quod facile fuit, absurditate detecta, nobis parauerunt famam, sibi infamiam: sparserunt in vulgus, maiore sermone hominum quam fide, Iesuitam in templo summo, cum Canonicis coram, populoque uniuerso, ueligaretur summa contentione pro cultu imaginum, omnibus qui intererant, uidentibus, & opem ferre non ualentibus, abreptum e suggestu a dæmone horribili, cum interea infelix miseris ciceret eiulatus, seque & doctrinam suam tarde accusaret: ut esset alijs exemplo. quis putaret tam crassum mendaciū non statim explosum iri? uagus primum, & uari-

L rius

rius rumor, mox ne parce mentirentur, interfuisse se quidam, & vidisse affirmabant, securi de facilitate credentium. at veritas tacita se ipsa defendit, donec falsa quæ nuntiabantur, & in deterius credita, tempore, ac spatio vaneferent. Sed audax est natio hæreticorum, & contentionis cupidior, quam veritatis. Lutheranus quidam Minister a politico magistratu ad pseudoepiscopale fastigium euectus, maledictis iaciendis aduersus doctrinam Esauitarum (ita ab his corruptoribus non tantum rerum, sed etiam verborum, dicimur Iesuitæ) præclara posuit fundamenta dignitatis suæ. et quoniam admonemur respondendum stulto iuxta stultitiam suam, ne sapiens sibi videatur, sacerdos noster, a referendis abstinens maledictis, quæcumque aduersus doctrinam dicta essent, vehementer, & grauitè pro concione refutauit: id penetrauit altius aduersariorum animos, & aperte querebantur certari conuicijs, discordias feri: responderunt Canonici, id quod res erat, nihil esse dictum a nostro non moderate, nihil aduersus hominem, sed tantum pro causa: nihil quod non lenire potius quam asperare cuiusquam animum posset. et missi sunt tabelliones publici, qui exciperent conciones, celeritatem linguæ manu sequente: repertumque est, rem ipsam cum Canonice sermone conuenire. post nubem illam apparuit Sol illustrior: multique cum ad nos accessissent

sent iuuenes studiosi, hæresim eiurarunt: atque
 in his duo non solum hæreticam scholam, sed
 domum etiam, ac parentes ipsos deseruerunt,
 vt a nostris informarentur. In vniuersum, hoc
 anno Ecclesiæ restituti triginta: in quibus in-
 tegra familia, raro admodum exemplo. Vidua
 quædam hæretica filiam miserat in cœnobium
 virginum, donec adulesceret, instituendam: pau-
 cis post annis viro despondit: reluctatur virgo
 obiectu votivæ virginitatis: sed vi tandem vi-
 cta, seu verecundia, conticuit: nec distulit vltio
 diuina: corripitur morbo ita graui, vt inter
 summos cruciatus corporis, mortem non me-
 tueret, sed optaret. rigor dein occupat omnes
 nervos, vt carens vsu membrorum, hoc a mor-
 tua interesset, quod traheret animam moribun-
 da: multis post diebus recepit sensum loquen-
 di: et ad matrem. Tu vero mihi, inquit, causa
 omnis, & origo es mater præsentis doloris, quæ
 vitam mihi ereptum ibas, vt me a sancto propo-
 sito detrusisti. at illa procumbens in genua: ne-
 que enim est facile orationem inuenire: cum
 contradici non potest: se filiam vouet, vbi pri-
 mum conualuerit, sanctissimæ Trinitati inter
 sacras virgines consecraturam. o maximam vim
 Catholicæ religionis, intra duas horas a voto
 concepto, virgo dolore omni morboque libe-
 ratur. Ergo illa in cœnobium virginum, mater
 in cœtum Catholicorum recepta. Ceterum die
 anniuersario Domini reuiuiscens, in hac par-

ua infula, diuino epulo reſecti quadringenti, e
 quibus tantū quinquaginta vnus aut alter, præ-
 bente Parocho, ſub vtraque communicarunt: li-
 cet hæretici Miniſtri tota vrbe non exigui nu-
 mero dominantur. viſitati infirmi, & muniti,
 cum opus fuit, viatico: impetratæ eleemoſyna
 pro pauperibus. nutantes in fide erecti. qui mul-
 tis milliaribus ad nos venerunt cauſa ſacra-
 mentorum, liberaliter habiti, & pie inſtructi. di-
 ſcordiæ ſublata. libri damnatæ ſuperſtitionis
 ſublati. diſtributi Catholici multorum conuer-
 ſioni. reconciliatus vir magni nominis Societa-
 ti aduerſus concubinæ aliquibus extractæ. Ac-
 tum cum diuerſis curionibus, vt ſuo munere
 diligentius fungantur, & tradendæ doctrinæ
 Chriſtianæ libentius inſiſtant.

COLLEGIUM GRECIENSE.

DA TVR opera, vt iuuentus doctrinæ, &
 pietatis armis inſtruatur ad rem Catho-
 licam promouendam: vt perfidioſorum cona-
 tibus eatur obuiam, & errantes oues ad gre-
 gem Domini reducantur. non enim ſolum pu-
 blice pro concione diſputatur contra hæreti-
 cos, & imperiti in fide inſtituuntur, ſed etiam
 inſerunt ſe noſtri in eorum ſcholas, ex oceaſio-
 ne inſcitæ redarguendæ. cum ipſi contra ad no-
 ſtras etiam inuitati venire cunctentur. Porro
 ad Catholicam religionem reuocati quinquaginta

ginta quattuor. de aliquibus eorum hæc pauca dicenda. Vnum ex illis Deus conuertit clementi quadam violentia, timore iniecto: cum enim adhæssisset pellici, neglecta vxore, dæmonem videre visus primum quidem in equi hinnientis, mox in imagine suis lutulētæ. hoc viso territus cum confugisset ad preces, & ad propositum vitæ melioris, atra illa species ignem eructans faucibus, atque odorem tærrimum post sese relinquens, euanuit. igitur a sacerdote nostro expiatus, & in gratiam cum Ecclesia reductus. Matrona quædam vidua hæresi nuntium missura labitur in morbum, quem cum cacodæmonum Ministri ascriberent voto concepto, morituramque breui prænuntiarent, & carituram honore sepulturæ, non deseruit tamen inceptum: a Catholico enim presbytero munita sacramentis, vt primum potuit delata est Grecium ad sororem, vbi & vberius instructa a nostris, haberi perinde potest patientiæ, vt perseverantiæ exemplum: nam, etsi penitus amisit visum oculorum, summa perfruitur mentis tranquillitate: vt facile agnoscas non longius abesse clementissimum Deum ab ijs, qui corporis miseras æquo animo ferunt. Extra urbem similiter non instrenue laboratum. Triginta salutaribus monitis rectam vitæ rationem edocti. Cū parochus abesset ab oppido, operæ suæ vicariâ fidem sacerdos noster supposuit per duos menses: et extitit multiplex fructus: ille quidem

memorandus, quod frequenti concione persuasum populo, ut ne ante missionem discedatur a sacro audiendo: cum antea post consecrationem ipsam facefferent templo. Quod attinet ad scholas, magna huius gymnasij fama remotas etiam in gentes: ita ex Italia etiam Poloniaque mittuntur, qui nobis dent operam non mediocri sumptu. hoc anno tertia Philosophiæ classis adiecta. Serenissimorum Principum erga nos benevolentia declarata, tum compluribus argumentis, tum maxime illo, cum semel præter omnem expectationem nostram cum tribus liberis apud nos, & nobiscum, esse voluerunt de cœna, quam ipsi miserant lautissimam, ut nostris etiam superesset. actioni de supremo iudicio iterum editæ, non solum interfuere ipsi, sed omnes etiam sumptus necessarios libentissime subministrarunt. Patrem præterea Cardanæum grauiter decumbentem aliquoties visitarunt. Quin et aliquando cum ciues primarij suasu hæreticorum obtulissent serenissimo Principi libellum probosum in nostros, ipsemet calumnias diluit sua sponte: ut optanda fere fuerit criminatio, quæ testimonio iudicis nihil haberet propositi, præter contumeliam, & voluntatem nocendi. Idem inutilem illam ciuium libertatem liberos ad hæreticorum scholas mittendi, ut ea discerent, quæ si scirent, dedocendi erant, graui multa repressit: multaque alia decreuit ornamento adiu-

adiumentoque Catholicæ religionis . Cum Aldobrandinus Cardinalis e legatione Romã rediens huc diuertisset, a serenissimo eodem Principe deductus est in gymnasium, exceptusque a discipulis apposita oratione, cui ipse statim paucis respondit, vt facundum, & sapientem virum decebat, cum insigni commendatione Societatis.

F V R S T E N F E L D E N S I S,
& Poetouiensis missiones.

IN MISSIONE Furstfeldensi Pater Michael Cardanæus, principio anni, perfecit, vt & reliqui ciues qui anno superiore expiari Catholico ritu non potuere, expiarentur, & sub altera specie communicarent: vt denique Parochus præficeretur populo, qui eum locum impleret: iuit deinde mandatu Principis in ciuitatem vicinam Hartpergensem, perutilem ibi operam nauaturus. id vt fieret commodius, Princeps per id tempus, iudicem quendam, qui deterreri non poterat, vt abstineret ab vsu calicis, magistratu abire iussit: duos Senatores loco mouit in eadem pice hærentes: huc igitur cum Cardanæus venisset, Deo duce, facile quod voluit impetrauit: conuersi omnes ad legitimum communicandi ritum, vno, aut altero excepto, qui relictæ veluti testes superioris cõsuetudinis. His duabus ciuitatibus ab hæresi

L 4 purga-

purgatis, Poetouium contendit: ea est vrbs vetus, & nobilis ad Drauum fluuium sita: in qua pauciores inuenit Catholicos communi opinione: igitur vt hos quoque adduceret ad veritatem, nunc paucos, nunc plures alloquendo, nunc priuatim, nunc publice, sic egit, vt sedecim redirent in viam: ab his initijs Grecium proficiscitur negotio exposcente: sed in itinere oppressus morbo, ad Catholicum virum nobilem cum diuertisset, & spes parua subesset salutis, de medicorum consilio in Collegium lectica relatus, paulo post Ecclesiasticis instructus sacramentis defungitur: magnum fuit morti decus Catholicorum mæstitia.

DOMVS PROBATIONIS BRV-
nensis.

GRANDE documentum constantiæ dederunt, præter ceteros, Nouitij duo, quorum alter matris lacrimas, quibus adiungebat & preces, coram Olomucensi Episcopo suam causam agentis: auix alter munera magni pretij per minorem fratrem transmittentis clanculum, neglexit: facile enim contemnit omnia, cui Deus vnus est omnium loco, et quamquam hic proprie Tyrones informantur, excurrere tamen subinde in proxima loca, vt perspici posset, quid legitimo tempore essent effecturi, factum est illorum opera, vt e rusticis multo plures

plures in templo nostro, quam alijs annis, sacramenta frequentarint. secundum Paschales ferias vrbanoꝝ rusticorūque confessiones auditæ amplius mille quadringentæ: exceptis interim pagis nostræ ditioni subiectis. nonaginta octo ad communionem, viginti quattuor ad religionem Catholicorū traducti. publicas ad custodias itum frequenter, ijsque consultum, qui damnati capitis tradebantur in carnificis manus: nonnulli ante supplicium hæresi liberati. ex oppido propinquo praua quædam consuetudo, qua statò die conueniebat in vnam ædem omnis ætas, ac sexus, sine vllò discrimine, nec sine periculo animarum, cum pio & prisco singulis diebus post meridiem. Deum orandi vsu commutata. Cum viris quibusdam primarijs actum est, vt festo die Paschæ, alij dent prandiū domi pauperibus: alij ad eos mittant, vel in hospitalem domum: alij denique administrent: pro suis quique facultatibus, aut captu: magna cum admiratione hæreticorum, qui alioqui nõ nisi sua mirantur. Desertores duo religionum ad sua castra reducti. Diuersorum præterea ordinum religiosi, qui a Societate nostra erant animo alieniore sine vlla causa, ita se nobis reddiderunt, vt iam solo habitu sint a nobis differentes. sub Pascha missus sacerdos vnus e nostris Nicolspurgum, mirum quam multorum fuerit vtilitati. trecenti amplius confessi: visitatæ aliquot familiæ Anabaptistarum fere nul-

lo cum fructu, sed cum spe nonnulla aliquorum conuersionis: apparuit imperitia ipforum, cum ad obiecta quædam respondere non possent. ex eorum numero resipuit vir alioqui insignis follertia, & ætate venerabilis: inuisi præterea pauperes in xenodochio, refectique muneribus Societatis. Vocatus etiam alter ad oppidum Brunæ proximum alta hæresi immersum, vt adesset mulieri Catholicæ de qua medici desperauerant: quæ tamen, vt rite instructa est super premis sacramentis, conualuit cum admiratione multorum: ex occasione factum sacrum quod iamdiu erat fieri desitum: interfuerunt circiter quadraginta: nec defuerunt qui permoti oratione sacerdotis se contulerunt Brunam, peccatorum maculis eluendi. sed nos ad Collegium reuertamur. Discipulorum numerus in dies augetur: elucent maxime qui Dei matrem patronam habent. Ceterum in hac vrbe vir quidam & mulier post purgationem peccatorum, Eucharistiamque rite perceptam, obsidione dæmonis liberati. sed ratio liberanda mulieris, quoniam difficilior fuit, in mediũ proferetur. Igitur mulieri cuidam, diabolus nunc in auis, nunc in canis, nunc in pueri faciem fæde conuersus, ita sæpe spectandum se exhibuit, vt etsi primum terrori esset, assidua tamen consuetudo si non amorem concinnarit, dempsit metum. nec defuere a diuersis machinæ diuersæ ad arcendum hostem: sed eludebat

debat

debat omnes vetus vincendi : demum a primarijs ciuitatis ad ferendam afflictæ opem accersimur: ergo primum adalligatur collo consecrata in cera effigies cælestis agni: id adeo indigne tulit obscenus amafius , vt magnopere timuerint domestici , ne ipsamet resticula e qua amuletum pendeat, obstricto collo, excluderet spiritû: additur iteratis vicibus aqua lustralis, aliaque id genus expertæ virtutis: ipsa denique communitur Catholicis sacramentis, a quibus antea abhorrebat: irritata ob hæc magis rabies canis inferni, priuat miseram omni vsu membrorum : impingit caput in parietem, nisi accurrerent familiares, vtique diffringendum : sublatam e lecto proijcit nudam in medium hypocaustum : mulieris interea sanguinei rubent oculi, spumat os, turgēt lingua: vt omnibus, qui eam sustinerent intueri, aspectu peræque miserabilis, ac terribilis esset. suafu nostrorum instaurantur præsidia, & solidantur propugnacula diligentius: dum ad extremum ocluso omni aditu impotens animi diabolus abscessit: neque amplius redintegrauit pugnam . hoc spectaculum Catholicis multis, qui natura curiositatis humanæ accurrerant cupidine visendi, admirantibus factum, simulque gratantibus, vt in fide magis firmarentur, occasio fuit.

COLLEGIUM CRVMLOVIENSE.

STERILE solum est Crumlouienſe, iam diu ſcilicet incultum, fructus tamen vberior ſperatur in meſſe, quam in ſegete promittat: et fuit laboris nonnullum ſolatiū. ex errorum tenebris ad veritatis lucem euasere decem. Quidam qui dolore acceptæ iniuriæ malo ſe dæmoni deuouerat, certus illius, vſque ad mortē inimici, vel ſi ita res ferret, vſque ad ſuā, perſequendā, noſtrorum opera, & cum inimico, & cum Deo, & cum Catholica religione reconciliatus eſt, ſummo gaudio piorum qui ad nos illum adduxerant. inimicitia præterea graues, ac diuturnæ ſedata. pecunia dolo malo poſſeſſa ad veros dominos redijt. Scholaſticorum, vt in dies ſingulos, numerus, ita, & pietas creſcit. Collegij ædificatio abſoluta. breui dabitur initium templo extruendo. Hæc domi: foris vero maiore lucro ſudatum eſt. Toparcha quidam ſtudio fidei Catholicæ reſtituendæ, oppidanis licet renitentibus in quibus dominabatur, cum amantibus monitis nihil proficeret, aut pœnarum metu, præſidio implorato ab Roſenbergico Principe illuſtriſſimo, noſtros, libentibus animis, ad eam prouinciam deſtinauit: non irritō labore: breui pijs adhortationibus effectum, vt ſeptingenti hæreſim alta voce abnegarint, ſeſeque cum Eccleſia coniunxerint:

rint:

rint: alij centum viginti, qui erant Catholici, peccata confiteretur. ea res bonos lætitia, malos si qui adhuc super sunt (fit enim, vt extra legem viuentes, quicquid meruerunt semper expectent) dolore primum, mox etiam timore affecit.

MISSIO TVROCSIENSIS ET
Scelliensis in Hungariam.

ETSI IN HVNGARIA non dum scholæ apertæ, dum expectatur locus a Cæsare decernendus, socij tamen a concionando, tradenda doctrina Christiana, visitandis ægrotis, pueris erudiendis, alijsque operibus pijs, numquam cessarunt: quibus rebus effectum est, vt maxima pars subiectorum, qui ante aduentum Societatis in hæc loca, erant hæresi infecti, reiectis erroribus, contulerint se ad frequentanda Ecclesiæ sacramenta, & plerique adducti ad percipiendam Eucharistiam, vsu calicis prætermisso: adeo vt in paruo quodam vico, vbi solum familiæ quindecim, numerati sint supra triginta, qui peregerunt confessionem totius vitæ: ita singulis Dominicis, non desunt, qui sacrosanctis mysterijs operentur. ceterorum segnitiam castigauit viri cuiusdam exemplum, qui cum ægre adduceretur ad confessionem, sine viatico decessit: stimulos addidit puella ægrotata, quæ cum vim morbi ferre non posset

posset, recitanda doctrina Christiana, alijsque precationibus quas didicerat, inuocanda sanctissima Virgine, multisque Cælitibus nominatim, adhortanda matre, vt & ipsa preces coniungeret, placidissime obdormijt. in alio pago aduersus hæreticos ita vehementer concionatus est noster, vt magnam illis offensionem, & contemptionem ad omnes paganos attulerit: iam perpeti se dicunt malle extrema omnia, quam cum hæreticis quid rei commiscere: frequentes adeunt ad rem diuinam: sed cum eorum templum per incultum, & negligentiam horridum squalidumque, in debitum nitorem lucemque restituere placeret, atque ea de re egisset Pater, tantus animorum secutus est motus, vt mulieres detracta sibi amicula e corporibus, e capitibus tegmina, cõtulerint: viri præterea, tenue vulgus & ignobile, pro se quisque pecuniolam, aut munusculum aliquod operi faciēdo. Aquæ benedictæ utilitas, & vsus cum religione auctus. In oppidulo quoque, & adiacentibus pagis, non minor extitit fructus. supplicationes litanij recitandis die festo Sancti Marci, triduoque ante Domini Ascensum, quæ exoleuerant, instauratæ. erat videre e vicinis pagis agmina per sexum & ætatem disposita, incedentia sub Crucis vexillo, ad designata templa, cum cantico, rudi quidem & agresti, sed quod nouum indicaret concinentium studium, cum iucunda voluptate. Progressi etiam sumus

colloq

in

in vias locosque omnes, qua patet ditio Societatis, restituendis Crucibus, quas hæretici deiecerant. fremunt ipsi videlicet, multumque laborant in labenti populo retinendo: sed spes est fore, vt si diutius hæreamus in his locis, hoc quoque labore liberentur. excurritur similiter in alios pagos diebus festis explicandæ doctrinæ. fitque interdum, vt vno die explicetur decem in locis, seu concio habeatur. atque hæc de pagis vectigalibus: nam ad alios difficile patet aditus: & sunt animo obstinatiores: sed tamen intentati a nobis non relinquuntur. Concionati sumus interdum: quod si non probarunt nostram fidem, non improbarunt eruditionem: et nobilium familiaritate vtimur, e quibus nonnulli ad religionem reducti Collegium expectunt. Accidit quodam loco res commemoranda. nobilis quidam paterfamilias miserat operarios in agrum die sacro sanctissimæ Eucharistiæ: neque id quidem obliuione, sed contemptu: mirum dictu, eadem hora, coorta tempestas horreum eius fulmine succendit: quo incendio, et vicinorum trium ædes conflagrarunt. Nimirum vult clemētissimus Deus non solum mortalium vocibus, sed etiam cælestium (quid enim aliud prodigia, & signa?) adimere hominibus omnem excusationem non immutatæ voluntatis.

GER-